

Strategiska energiberoenden, fokus USA

NOG-seminarium den 19 april 2006

Kristina Haraldsson & Oskar Åsell
2006-05-29

Förord

Seminariet behandlade USA:s energiberoende och vilka möjliga konsekvenser detta beroende kan få för omvärlden. USA använder idag stora kvantiteter olja och importerar alltmer för att täcka sitt energibehov. I sitt State of the Union-tal i slutet av januari tog President Bush upp behovet av att radikalt minska beroendet av olja från Mellanöstern. Om nu USA minskar oljeimporten från det området och Mellanöstern istället ökar exporten till andra länder som Kina och Indien- vilka konsekvenser kan detta få?

Talare var:

Anders Hellner, Utrikespolitiska Institutet

Mr Tracy Hall, U.S. Embassy, Stockholm

Svante Karlsson, Göteborgs Universitet

Staffan Riben, Riben Consulting

Christer Björklund (moderator), ÅF-Process

Referatet är en sammanställning baserad på presentationerna vid seminariet. Föredragshållarna har beretts möjlighet att granska referatet.

“Middle East Impact on Oil Prices”

Anders Hellner är programchef vid Utrikespolitiska Institutet i Stockholm samt ofta förekommande utrikeskommentator i radio, TV och tidningar. Hans specialområden är USA, Medelhavsländerna, EU, Mellanöstern och arabvärlden. Tidigare har Anders Hellner bl.a. varit direktör för Europainstitutet och utrikeschef för Rapport SVT. Han är författare till många artiklar och en rad publikationer om bl.a. EU, Sydeuropa, Mellanöstern och USA.

Inledning

Anders Hellner inledde sitt tal med att kort beskriva det nuvarande världspolitiska läget ur USA:s perspektiv. Anders Hellner betonade den stora effekt som terrordåden den 11 september har haft på den amerikanska utrikespolitiken. USA:s fastland hade aldrig tidigare blivit attackerat. Hellner menade att Europa ofta har svårt att sätta sig in i hur dessa attacker drabbade den amerikanska självkänslan. Dåden har förändrat agendan för världspolitiken: 1980-talets kalla krig har ersatts mot USA:s kamp mot terrorismen. Som en konsekvens av 11 september har bl.a. energirisken ökat markant. Anders Hellner menade att USA anser sig, ännu mer än tidigare, vara nödgat att närvara i Mellanöstern för att stävja terrorismen.

Nedan följer ett sammandrag av den engelska text som Anders Hellner använde i sitt tal.

“Middle East Impact on Oil Prices” (text av Anders Hellner, modifierad av NOG)

There is probably no commodity in the world that is so dependent on political events and changes as oil. Considering that most of the oil in today's world still comes out of the politically very turbulent Middle East, it should not come as a surprise to anyone that the price of oil has fluctuated wildly over the past several decades. This is largely due to the volatile politics of the Middle East. A terrorist attack on Saudi oil infrastructure could send the oil price past 100 dollars a barrel.

In 1979 when President Carter was at his most pessimistic about energy, oil cost 30 dollars a barrel in today's dollars. In Fall 1980, one of the consequences of Iraq's war with Iran was that a billion barrels a day were removed from Iraq's annual output. For the next five years, the mostly Arab members of the OPEC held firm to a policy of dramatically reduced production leading to spot prices in early 1981 above 80 dollars a barrel. By 1985 the price of oil had stabilized at 50 dollars. The Saudis then ramped up production and the price quickly fell under 20 dollars a barrel. Iraq's invasion of Kuwait in August 1990 sent the price back to 40 dollars. But in 1998 it had fallen to a historic low of 12 dollars a barrel. The battle of oil had finally been won. Or?

New Price Paradigm

Now, just seven years later, a barrel costs more than 70 dollars and many forecasters believe the high prices are here to stay. "The world should forget about cheap oil", says the maverick president of Venezuela, Hugo Chávez. As a matter of fact, one talks of a new price paradigm. The rather bloated welfare states in most OPEC countries will require higher oil prices to balance budgets and to avoid social unrest. Rising input costs for investments in neglected areas such as oilrigs, refineries, steel pipes, and even tankers will require higher oil prices in the future. Somewhere around 30-40 dollars could be the new floor price.

World Consumption and Production of Oil

The puzzling thing though is that now when oil prices have doubled in comparison to the 1980's and 1990's, it doesn't seem to cause much pain in the world economy. The reason of course is that oil supplies much less of the raw energy that we use today. And we use it mainly in our cars, trucks and aircraft. Coal, uranium, natural gas and hydroelectric dams supply much more. The United States is still very dependent on oil though, making up for 25 percent of current world consumption. The US consumes 7 billion barrels a year, 3 billions of which is domestically produced and 1 billion comes from the gulf.

There is today much talk about Chinese demand of oil. But China's share of the world's oil consumption is still under 8 percent. The growth of China's oil demand of nearly 16 percent last year is probably unsustainable. Much of the 2004 rise was related to China's overheated economy and is unlikely to be repeated.

Russia still sits atop nearly 5 percent of the world's oil reserves and is cranking out roughly the same amount of oil as Saudi Arabia. But Russia will not be able to keep that up. The enormous income of oil also has a retarding effect on democratic reforms in Russia.

So even if oil does not play the role it used to do in most countries' economies, the rising prices lately has sped up political demands for new energy sources. And now the oil industry has to contend with two powerful sources for change: greenery and geopolitics.

Growing Environmental Concerns

The concern about oil's impact on local pollution and human health is now greater than ever, at least in the western world. Ethanol from Brazil and elsewhere might be able to diminish the dependency of oil, but the production of ethanol has bad side effects for the environment. The growing popular pressures for governments to tackle global warming poses a serious challenge to the oil industry, especially paired with rising oil prices. Taxes might hold back the use of gasoline but they are politically difficult especially in the US, where 11 dollars per barrel of oil is tax while in Europe it is 85 dollar a barrel and gives a hefty income to the state coffer. The oil shocks in the 1970's prompted the rich world to switch from petroleum to other fuels for such things as power generation. But there are no viable alternatives to the motor car, so the share of the world's oil needed for transports has risen sharply. This has left the world dangerously vulnerable to the next oil shock. So even if our total dependency on oil is not as great as it once was, oil is now concentrated in sector that cannot live without it.

Geopolitical aspects

An even more powerful reason for governments to promote alternatives to oil comes from geopolitics. The "fear premium" (about 15 dollars a barrel) shows that the oil market has become increasingly volatile. Every official forecast shows that the Persian Gulf's share of the oil trade will grow inexorably over the next two decades, so the risk of terrorist attack, embargos or economic shocks are bound to rise. The likeliest sources of trouble, outside Saudi Arabia, are the frenetically busy Straits of Hormuz, the Middle East and the Straits of Malacca in Asia.

Another trend after September 11 is that resource nationalism is on the rise. The energy world is much riskier than before and many countries like Russia, Venezuela, China and many others prefer to let the state have a bigger share in their energy resources. Sometimes this has a negative effect on the management efficiency.

Future Oil Supplies

A big growth for the major oil companies now is natural gas. Once they could say: “Find gas once and you are forgiven, find it twice and you are fired”. Using gas to make electricity, however, pollutes and contributes less to global warming than burning oil or coal. On the negative side though, gas is more difficult to get to the market than oil. A company like Shell will have 20 percent of its activities in natural gas in ten years time.

The pessimists say that there is a fixed amount of oil in the ground to be found and that mankind has found it already. Annual consumption has exceeded new discoveries since 1980s. 18 major oil producing countries, making up about 30 percent of world output, are now past their peak. On the other hand, predictions about how much oil is left on the earth have been wrong many times before. Expert estimates on the ultimate recoverable resource base have consistently grown over the past few decades and the world is still guzzling oil like there was no tomorrow.”

Energy Security- en rapport från USA

Mr Tracy Hall är verksam inom den ekonomiska enheten på amerikanska ambassaden i Stockholm. Mr Hall har varit utsänd av den amerikanska staten sedan 1992 och har varit utlandsposterad i bland annat Trinidad-Tobago, Tyskland och nu i Sverige.

Inledning

Mr Tracy Hall beskrev sig själv som en uttolkare av de amerikanska medierna och deras reaktioner på president Bush "State of the Union"-tal, tidigare i år. Han poängterade noggrant att han inte ville försöka påverka någon åhörare att ta ställning för eller emot USAs handlande. Mr Hall's syfte var att göra en objektiv rapportering av USAs energiförsörjningspolitik utifrån tongångarna i amerikansk media.

Hur blev president Bushs tal mottagen?

Förslag till höjda energiskatter

"Energy security- a topic that concerns all". Enligt Mr Tracy Hall har allt större fokus satts på säkerhet och tillförlitlighet avseende energiförsörjningen. Det finns förslag på att införa en federal energiskatt för att dämpa energianvändningen, inklusive bilars bensinförbrukning. Den amerikanska befolkningen är dock starkt negativa till en skatt kring transporter. Man menar att det skulle drabba den fattiga delen av USA mycket hårt då befolkningen är utspridd geografiskt och då det generellt inte finns några alternativa alternativ till privat bilism som det gör i Europa. Ett exempel är att det i USA inte är ovanligt med att välbeställda personer via ideella organisationer skänkar bort sina begagnade bilar till fattiga invånare som därmed ges möjlighet till privat transport.

Ökat stöd för kärnkraft

I Washington Post kunde man nyligen läsa hur Greenpeace grundare, Patrick Moore, skrivit en debattartikel som kraftigt förespråkade utbyggd kärnkraft. Detta är i sig anmärkningsvärt med tanke på att Moores miljöengagemang 30 år tidigare har involverat protester mot kärnkraft. Idag anser Moore att kärnkraften är billig och säker och hävdar att utbyggd kärnkraft är en nödvändighet för att kunna minska kolkraftverkens stora utsläpp av koldioxid.

Även president Bush framställer kärnkraften som säker, billig och tillförlitlig. För att utveckla nästa generations kärnkraft har President Bush avsatt 250 miljoner dollar. Dessa medel syftar bland annat till att utveckla teknik för att minska mängderna kärnavfall. Kärnavfallet medför lagring och utgör dessutom en källa för framställning av atomvapen.

Federala och regionala satsningar på alternativa energikällor

Bush-administrationen har avsatt 10 miljarder dollar sedan 2001 till en rad olika forskningsprojekt inom alternativ energi med syfte att minska USAs beroende av olja. Exempelvis satsar man pengar på forskning kring solenergi, vindkraft, vätgasmotorer samt renare processer för kolförbränning.

Förutom de federala satsningarna har flera enskilda stater beslutat om riktlinjer för ökad användning av alternativ energi. Colorado har till exempel beslutat att 10 procent av

elproduktionen ska baseras på vindkraft och solenergi. Kalifornien har sedan länge tillämpat stränga miljölagar och New York följer efter i samma spår.

USA:s internationella oljepolitik- från dåtid till nutid

Svante Karlsson är docent vid institutionen för freds- och utvecklingsforskning, Göteborgs universitet. Hans huvudsakliga forskningsområde är USA:s utrikespolitik i allmänhet och USAs internationella oljepolitik, med inriktning på Mellanöstern, i synnerhet.

Inledning

Svante Karlsson redogjorde vid seminariet om milstolparna i den amerikanska oljepolitiken från 1920-talet fram till idag. Enligt Svante Karlsson är det tre huvudproblem som har påverkat USAs oljepolitik. Dessa är följande:

1. Rädslan för stora avbrott i inhemska och internationella oljeleveranser. För att undvika det problemet uppmuntrar USA oljeproduktion runt om i världen.
2. Ökad separation mellan konsumtion och produktion
3. USA:s ökade beroende av utländska oljeleveranser, och därmed av den politiska stabiliteten i världen. Det har medfört att USA har försökt minimera den internationella konkurrensen om befintlig världsproduktion.

Olja som affärsidé

Under republikanernas mandatperioder under 1921-1933 började amerikanerna på allvar att prospektera efter olja runt om i världen. Anledningen till detta var att man var rädd att oljetillgångarna i Texas höll på att sina. Dessutom var utvinning av internationell olja ett bra sätt för USA att göra lönsamma affärer runt om i världen. I efterhand, menade Svante Karlsson, kan man konstatera att USA ofta tog sig samma rättigheter som övriga kolonialmakter tidigare har gjort, särskilt i mellanöstern och Indonesien.

Oljan får ökad politisk betydelse

Den stora politiska förändringen inom oljemarknaden skedde på 1930-talet då man upptäckte den enorma fyndigheten Al-Hasa i Saudi-Arabien. Trots att det är cirka 70 år sedan den upptäcktes, står Al-Hasa fortfarande för en betydande del av världens oljeproduktion. Det ger en bild av hur enorm Al-Hasa fyndigheten var och fortfarande är.

1939 inleddes andra världskriget och amerikanerna tvingades snart anta en ny hållning till den strategiskt viktiga oljan. Man gick in för att erövra oljetillgångar och produktion från motståndare. Lyckades man inte med erövring av oljetillgångar, var nästa alternativ att förstöra produktionen. USA tillämpade även "lend-lease" gentemot Saudi-Arabien 1943 vilket innebar stora pengar till Saudis kung för oljan inte skulle gå till Storbritannien. För att få större kontroll över den internationella oljeproduktionen etablerade amerikanerna Petroleum Reserves Corporation (PRC) på 1940-talet. Detta initiativ motarbetas dock av oljeproducenterna, och USA tvingades därför en kort tid därefter att lägga ned PRC.

1948 är en milstolpe i den amerikanske oljepolitiken. Det året blev USA en nettoimportör av olja. I det läget fanns två alternativ för amerikanerna; antingen minska sitt oljeanvändning eller säkra tillförseln av olja och på så sätt låta ekonomin fortsätta sin tillväxt.

Ökade motsättningar i Mellanöstern

Under efterkrigstiden märktes en ökad nationalism i Mellanöstern samtidigt som Sovjet ökade gradvis sitt inflytande i området. USA insåg då att de var tvungna att själva närvara i området för att stävja denna utveckling. Särskilt var det incidenten vid Suezkanalen år 1956 som fick USA att agera. USA hade hittills förlitat sig på att Storbritannien upprätthöll lag och ordning i området vid Suezkanalen. Situationen utvecklades dock till att oljeproducenterna krävde att briterna skulle avlägsna sina trupper och krisen resulterade i stor oljebrist i Europa. Det är mot bakgrund av detta som USA etablerade begreppet Eisenhower-doktrinen, d.v.s. USA ansåg sig behöva garantera säkerheten kring Mellanösterns oljeleveranser i stället för briterna.

Ökad amerikansk import

Under 1960-talet skedde den riktigt stora ökningen av USA:s oljeimport. Kring 1970 började den inhemska oljeproduktionen minska på grund av sinande tillgångar. Detta är något som numera refereras till som "Hubberts peak" eller "peak oil".

På grund av amerikanskt stöd till Israel i konflikter i Mellanöstern 1973, beslutade OPEC att införa ett oljeembargo mot USA. Detta utlöste den första oljekrisen som i sin tur orsakade en chockhöjning av oljepriset. Under ledning av president Nixon inleddes det som kallades Project Independence. Projektets syfte var att USA skulle bli kvitt sitt oljeberoende inom 10 år. Svante Karlsson konstaterade att President Nixon var varken den första eller sista presidenten som lovade minskat oljeberoende och utan att lyckas.

Under de senaste årtiondena har USA försökt att diversifiera ursprungsländer för oljeimport för att minska beroendet av olja från Mellanöstern. Man ökar bl.a. importen från Kaukasus och Centralasien. Man har även nyttjat produktionen från Prudoe Bay (Alaska) och Nordsjön, vilka var några av de stora fyndigheterna som upptäcktes under 1980-talet.

Svante Karlsson framhöll att Irakkrisen är givetvis av avsevärd betydelse då man studerar amerikansk oljepolitik. Dessa berördes dock inte närmare då seminarietiden var begränsad.

Svante Karlsson avslutade med att konstatera att USA:s oljeimport idag utgör 60 procent av dess konsumtion. Denna andel kan mycket väl komma att stiga till 75-80 procent om 10 år. Med stor sannolikhet kommer merparten av den oljan att importeras från Mellanöstern och med alla de problem som detta kommer att medföra.

Venezuela and the United States - Interdependence and Confrontation

Staffan Riben har varit verksam i petroleumindustrin i Sverige och internationellt under drygt 20 år. Han har varit vice VD i Nynäs Petroleum samt VD för Statoil Petrokemi och Svenska Statoil. Under en period var han chef för Statoils affärsområde Raffinering och Marknadsföring och medlem i Statoils koncernledning. Åren 1997 – 2001 var han bosatt i Venezuela och var verksam som VD för Statoils dotterbolag där. Numera arbetar Staffan Riben som konsult och som styrelsemedlem.

Inledning

För att sätta de senaste årens händelseutveckling i Venezuela i ett historiskt perspektiv, inledde Staffan Riben med att kommentera den politiska utvecklingen från 1970-talet fram till idag. Staffan Riben konstaterade att den venezuelanska politiska utvecklingen genom åren ofta och i hög grad har varit påverkat av det rådande oljepriset. 1970-talets höga oljepriser innebar avsevärda intäkter i statskassan, och Venezuela inledde stora satsningar på den offentliga sektorn. Landet ökade sina utgifter och belåningen sköt i höjden. Under 1980-talet började oljepriset att sjunka, vilket för Venezuela resulterade i galopperande skulder, hög inflation samt dålig ekonomisk tillväxt. Detta tillsammans med ett flertal andra faktorer lade grogrunden för en turbulent utveckling med våldsamma protester under slutet av 1980-talet. 1992 gjordes ett försök till statskupp och ordningen var inte helt återställd förrän 1994. 1998 kommer president Chávez till makten i landet. År 2002 utsattes han för ett kuppöversök. Det var emellertid ett kortvarigt försök och Chávez var åter installerad som president efter endast 48 timmar. De senaste åren har karaktäriserats av ett ökat statligt inflytande i ekonomin, inte minst inom den betydelsefulla oljeindustrin. Radikaliseringen har givit upphov till ökade motsättningar mellan Venezuela och den amerikanska Bush-administrationen.

”El Chávismo” – Chávez ideologiska fundament

Chávez låter sin politik och terminologi färgas starkt av socialistisk ideologi. Hans regim har som uttalat mål att kämpa mot social orättvisa och försöker bekämpa korruptionen och fattigdomen i landet. Chávez skyller landets problem på nyliberalismen och det gamla partiväsendet, som han betraktar som korrupt. Han vill ge den venezuelanska staten en ledande roll i ekonomin. Den nationella suveräniteten betonas, med udden riktad mot den amerikanska stormakten. Liksom i flera andra sydamerikanska länder har militären i Venezuela en framträdande funktion inom regimen.

Oljepolitiken

Staffan Riben menade att Venezuela med tydlighet har visat att man är intresserade av att samordna produktionen inom OPEC och därigenom upprätthålla ett högt världsmarknadspris på olja. Chávez vänsterregim försöker samtidigt uppnå en allt större statlig kontroll av landets oljeindustri. Man har därmed svängt tillbaka från det tidigare öppnandet av oljebranschen. Statens stora inkomster från oljan används för att finansiera stora sociala förändringsprogram. Trots en alltmer nationalistisk oljepolitik välkomnar man fortfarande vissa utländska investeringar i landets råvarutillgångar. Man är dock mer positiva till utländskt ägande inom naturgassektorn än inom olja. Venezuela är i dagsläget mycket beroende av sin oljeexport till USA:s, ett beroende som man av strategiska skäl försöker minska.

USA och Venezuela – förenade av oljan

USA har en lång historia inom den venezuelanska oljeindustrin. USA-ägda företag var ledande inom landets oljeexploatering redan från 1914, och förblev så fram till förstatligandet och startandet av PDVSA 1975. Att banden förblivit starka även efter 1975 är kanske inte så underligt om man betänker att USA är världens största oljekonsument samtidigt som Venezuela har de största oljereserverna i hela den västra hemisfären. Även den geografiska närheten är av stor betydelse. Det är endast 300 mil från Maracaibo i norra Venezuela till amerikanska hamnar i Mexikanska gulfen. Venezuela tillhör de fyra största leverantörerna av energi till USA samtidigt som USA är den i särklass viktigaste exportmarknaden för det oljeberoende Venezuela.

Eskalerande konflikt

Det ömsesidiga beroendet har inte hindrat de båda länderna från att hamna i konflikt med varandra. Anklagelserna är dubbelriktade och frekventa. Staffan Riben gick in på ett antal orsaker till konflikten. En starkt bidragande faktor till konflikten är skillnaden i ideologi och ekonomiska modeller mellan de båda regimerna, där USA befinner sig till höger och frihandel och Venezuela till vänster och förstatligande. Chávez å ena sidan anklagar USA för imperialism och menar att USA stödjer krafter i diverse "civil movements" eller kan tänka sig att invadera Venezuela. Bush-administrationen å andra sidan är rädd för en "kubanisering" av Venezuela och vill utvidga frihandelsområdet i Sydamerika. USA har blockerat Venezuelas vapenaffärer med bl.a. Spanien. De båda länderna gör ofta markeringar mot varandra för att plocka politiska poäng. Venezuela har lanserat ett program med subventionerad eldningsolja till fattiga invånare i USA via PDVSA:s dotterbolag Citgo. USA genomför i sin tur ett flertal aktioner som bland annat syftar till att stärka de mänskliga rättigheterna i Venezuela samt motverka drogtrafiken.

I november 2006 är det val i Venezuela. De nationalistiska och anti-amerikanska vindarna som blåser över landet kommer effektivt att tas tillvara av sittande president Chávez. Venezuela försöker minska sitt exportberoende av olja till USA genom export till Latinamerika, Kina och Indien. Trots ambitionen att minska sitt beroende av USA kommer dock den amerikanska marknaden att vara av stor betydelse för Venezuela även i framtiden. Staffan Riben avslutade med att kommentera att trots det eskalerande ordkriget mellan USA och Venezuela är en oljebojkott mot USA lika osannolik som en amerikansk invasion av Venezuela.

Nigeria och Ryssland

Christer Björklund har en lång erfarenhet från chefsbefattningar inom svenska, norska och amerikanska företag och har arbetat mycket med frågeställningar relaterat till olja och gas. Christer, seminariets moderator, berättade för åhörarna om den turbulenta situationen i Nigeria samt i stora drag om den ryska oljepolitikens utveckling.

Gerillaattacker i Nigeria

Oljeindustrin i Nigeria brottas sedan en tid tillbaka med stora inhemska problem, orsakade av utbredda gerillaattacker. Landets produktion uppgår för tillfället endast till 80 procent av den normala. Samtidigt har gerillan förvarnat att de tänker utvidga sina attacker mot ytterligare mål inom oljeindustrin. Bakgrunden till deras attacker är att lokalbefolkningen i de oljeutvinningsdelarna av landet anser sig berövade på oljetillgångarna. Visserligen hamnar en stor del av oljebolagens vinster hos den nigerianska staten i form av skatter. Det som gerillan motsätter sig är att dessa statsinkomster inte kommer lokalbefolkningen till del. Ett sätt för gerillagrupperna att få del av oljan har därför blivit att tappa oljeledningarna på olja. Ytterligare metoder att sätta press på oljebolagen och regimen har varit att kidnappa personal från oljebolag. Genom kidnappningarna försöker man tvinga fram en vinstdelning samt en sanering av miljöförstörda områden.

Politiska maktspelen i Ryssland

Christer Björklund inledde sitt tal om Ryssland med att konstatera att för President Putin är frågan om den nationella säkerheten av största betydelse. Ryssland har tydligt visat att man vill ha en strategisk geopolitisk position och ett oberoende i sin utrikespolitik och tolererar inga inskränkningar i sitt handlingsutrymme.

Rysslands politiska maktspel blev för många européer extra tydligt i vintras då konflikten mellan Ukraina och Ryssland resulterade i delvis uteblivna naturgasleveranser till stora delar av Europa. I dagsläget finns det bara en stor naturgasledning som leder från Ryssland till Europa, och den löper genom Ukraina. Ryssland hävdade att de gjorde en "naturlig" marknadsanpassning genom att höja priset på naturgas till Ukraina, och att Ukraina som hämnd stal gasleveranser, ämnade för Europa. Ukraina hävdade å andra sidan att Ryssland utövade politiska påtryckningar på den västvänliga regimen i Ukraina, och att eventuell gas som tappats ur ledningen rättmätligen tillhörde dem. Christer Björklund tror att konflikten härrörs ur Rysslands önskan att få upp priset i f.d. Sovjetländer och att Europa inte kommer att drabbas av några större störningar i sina naturgasleveranser från Ryssland i framtiden.

Nyligen skrev Ryssland ett kontrakt med Tyskland om en samfinansierad naturgasledning mellan de båda länderna som skall förläggas längs med Östersjöns botten. Den ledningen anses vara strategiskt viktig för Ryssland som då kommer närmare den stora avsättningsmarknaden i Europa. Dessutom kan rörledningen komma att utgöra en bricka i spelet för att minska beroendet av ledningen genom Ukraina.

Relationerna österut har förändrats avsevärt de senaste åren. För 20 år sedan var läget frostigt mellan Kina och Ryssland. Ingenting av Rysslands naturtillgångar exporterades då till grannen i öst. Nu har relationerna blivit betydligt varmare, och länderna har slutit avtal om

leverans av både olja och gas. Även Japan kommer att få stora leveranser av fossila bränslen från Ryssland framöver.

Rysslands stora olje- och gasleveranser österut bevakas med intresse av USA. Även USA ökar sin import av ryska fossila bränslen, och de finns stora planer på att öka leveranserna. Christer Björklund avslutade sitt anförande med att det inte är omöjligt att det kan uppstå en konfliktsituation om de ryska naturtillgångarna mellan konsumenterna i öst och de i väst.